Utbildningsinspektion i Fridhemsskolan och Stadshagsskolan, grundskola F–9, särskola 1–6

Innehåll

Inledning 1
Underlag 1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet/verksamheten 2
Sammanfattande bedömning 2
Bedömning av resultaten 3
Bedömning av genomförandet 5
Bedömning av förutsättningarna 12

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Fridhemsskolan och Stadshagsskolan den 3–5 samt den 10–11 oktober. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanerna och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/ Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Stockholms kommun och de båda skolorna Fridhemsskolan och Stadshagsskolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Fridhemsskolan och Stadshagsskolan intervjuades elever i årskurs 2, 5 och 9, personal och rektor samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i årskurs 9 i Stadshagsskolan. I Fridhemsskolan besökte inspektörerna årskurs 2 och 5, skolans särskilda undervisningsgrupper i årskurs 1-3 och 4–6 samt obligatorisk särskola årskurs 1–6. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet/verksamheten

Fridhemsskolan	**Antal barn/elever**
Förskoleklass	78
Grundskola	366
Obligatorisk särskola	9
Stadshagsskolan	**Antal barn/elever**
Grundskola	267

Fridhemsskolan och Stadshagsskolan har främst den övre delen av Kungsholmen som upptagningsområde men tar även emot elever från andra stadsdelar. Stadshagsskolan är en sedan år 2000 ny skola som byggts om från ett före detta vårdgymnasium och ligger i anslutning till St.Görans sjukhus, medan Fridhemsskolan är en äldre skola belägen vid Fridhemsplan. Fritidshemmen ligger i lokaler utanför Fridhemsskolan.

Båda skolorna är organiserade i tre vertikala ”spår” från förskoleklass till årskurs 5 inklusive fritidshem, respektive årskurs 6–9. Vid Fridhemsskolan finns även två särskilda undervisningsgrupper i årskurs 1–3 och 4–5, skolans så kallade inskolningsklasser. En av verksamhetens fyra förskoleklasser är avsedd för barn med behov av särskilt stöd och består av sju elever.

Fridhemsskolan har obligatorisk särskola för årskurs 1–6. Särskolan inrymmer såväl grundsärskola som träningsskola.

Av rektorsområdets 720 elever har 22 procent annat modersmål än svenska.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Fridhemsskolan och Stadshagsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanerna och övriga skolförfattningar.

Som helhet erbjuder Fridhemsskolan och Stadshagsskolan en utbildning av god kvalitet. Eleverna upplever i huvudsak ett positivt och tryggt arbetsklimat trots indikationer på en orolig studiemiljö.

Undervisningen är allsidig och varierad och personalen lägger ned stort arbete kring traditioner av olika slag i syfte att bland annat få fram det unika för skolorna.

Skolornas sammanställningar av resultat på de nationella proven visar på ett gott resultat. Då Fridhemsskolan saknar rutiner för att redovisa, följa upp och analysera kunskapsresultaten i samtliga ämnen, kan detta inte bedömas. På Stadshagsskolan saknas analys och uppföljning av kunskapsresultaten i samtliga ämnen och detta kan där heller inte bedömas.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 och 9 i samtliga ämnen. (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).

- Skolornas likabehandlingsplan uppfyller inte kraven på en sådan plan (6 § Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp tas inte i enlighet med författningarna (5 kap. 5 § grundskoleförordningen).
- Fridhemsskolan upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i enlighet med författningarna (2 kap. 16 § grundskoleförordningen).
- Fridhemsskolan ger inte elevens val i enlighet med författningarna (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolorna bör analysera och förbättra arbetet med normer och värden.
- Skolorna bör förbättra elevernas möjligheter till delaktighet och inflytande över det egna lärandet.
- Stadshagsskolans information kring elevens kunskapsutveckling bör förbättras.
- Arbetet med hur särskilt stöd till elever på Fridhemsskolan organiseras och utformas bör förbättras.
- Skolornas arbete med åtgärdsprogram avseende mål och ansvarsfördelning bör förbättras.
- Kvaliteten på Stadshagsskolans skriftliga omdömen bör förbättras.
- Kvalitetsredovisningen bör förbättras och kvalitetsredovisningens främjande av skolornas kvalitetsarbete bör öka.
- Rektorns övergripande ansvar för den pedagogiska utvecklingen bör förbättras.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanerna, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

I årskurserna 1–5 genomförs vid flera tillfällen diagnoser och prov för att bedöma elevernas kunskapsutveckling inom läsning och skrivning samt matematik. Resultaten används som underlag för resursfördelning och för att identifiera elever i behov av särskilt stöd.

Fridhemsskolan och Stadhagsskolan lyfter i sin kvalitetsredovisning för år 2005 fram måluppfyllelsen i ämnena engelska, matematik och svenska. Skolornas resultat på de nationella proven i årskurs 5 och 9 är höga i svenska och engelska och något lägre i matematik. Skolorna har dock under ett antal år, bland annat genom satsningar på matematikverkstäder, arbetat för att nå en högre måluppp-

fyllelse i ämnet matematik. Genom en koncentration och satsning av resurser på ämnet bland annat genom kompetensutveckling, nivågruppering, mindre undervisningsgrupper och enskild undervisning, förväntar sig skolorna en förbättring av resultaten. Att detta medvetna arbete kan ha gett resultat är en försiktig slutsats som kan dras utifrån Fridhemsskolans resultat för år 2006, då 96 procent av eleverna bedömdes klara de nationella proven i matematik i årskurs 5. Detta kan jämföras med 84 procent år 2004. Stadshagsskolan uppvisar inte en motsvarande utveckling i de nationella proven i ämnet matematik för årskurs 9. Däremot kan skolan visa på ett gott resultat avseende elever som nått målen i ämnet matematik med ett resultat från 2004 på 98,7 procent respektive från år 2005 på 96,2 procent.

Tabell 1 Slutbetyg enligt Skolverkets statistik

	Skolan			Kommunen			Riket		
	2004	**2005**	**2006**	**2004**	**2005**	**2006**	**2004**	**2005**	**2006**
Meritvärde	223	229,5	220,2	221,0	221,3	221,9	206,9	206,3	206,8
Andel (i procent) med fullständiga betyg	82,7	81,8	75,3	75,6	75,7	75,1	75,9	75,5	76,0
Andel (procent) behöriga till nationella program	98,7	94,8	94,1	89,8	89,2	90,0	89,6	89,2	89,5

I de nationella kursplanerna finns mål att uppnå i alla ämnen för årskurs 5 och 9. För de ämnen där det inte finns nationella prov gör Fridhemsskolan och Stadshagsskolan ingen sammanställning av i vilken mån eleverna når målen. Vid de båda skolorna pågår en process och diskussioner kring arbetet med elevernas kunskapsutveckling och hur det skall dokumenteras och redovisas. Det finns hos lärarna olika dokument och system för redovisning vid elevernas utvecklingssamtal. Såväl elever som föräldrar anger att de oftast får en tydlig och bra redovisning av kunskaperna vid utvecklingssamtalet. Skolorna har dock inga gemensamma rutiner för att redovisa och analysera hur väl eleverna uppnår mål i andra ämnen än svenska, matematik och engelska. I de fall lärare gör en sammanställning meddelas inte rektor, som har det övergripandet ansvaret för skolans resultat och för att adekvata stödåtgärder sätts in.

Inspektörerna bedömer att systematiska uppföljningar av elevernas resultat i förhållande till kursplanemål i samtliga ämnen i årskurs 5 och 9 saknas. Detta är en brist som måste åtgärdas.

Normer och värden

Vid Fridhemsskolan genomförs varje läsår en elevutvärdering för att dokumentera och kartlägga skolans resultat avseende normer och värden. På de flesta frågorna är svaren generellt sett positiva, med undantag för frågan om arbetsro i klassrummet. Av 363 elever som deltog i elevutvärderingen läsåret 2005/2006 var det 123 elever som uttryckte missnöje med arbetsklimatet i klassrummet. Liknande resultat har framkommit under de två tidigare utvärderingarna.

Tabell 2 Elevers svar på enkätfrågan ”Jag tycker att det är arbetsro i klassrummet”, uttryckt i procent

	Dåligt	Mindre bra	Bra	Mycket bra
Flickor	9,5	28,5	46	16
Pojkar	6	23	45,5	25,5

Motsvarande elevutvärdering har gjorts i Stadshagsskolan för läsåret 2005/2006 med ett liknande resultat även här.

Tabell 3. Elevers svar på enkätfrågan ”Jag tycker att det råder en lugn och harmonisk studiemiljö”, uttryckt i procent

	Dåligt	Mindre bra	Bra	Mycket bra
Flickor	9	40,5	43,5	7
Pojkar	14	30	46	10

Skolornas kvalitetsredovisning för 2005 uttrycker att målet är att skapa en god och trygg arbetsmiljö samt att ett positivt arbetsklimat är en bra grund för arbetsgemenskap. Vad gäller specifika åtgärder för att förbättra resultat nämner skolorna det värdegrundsarbete som de gemensamt arbetat kring samt införandet av ”Livskunskap” på Stadshagsskolan.

Elever, föräldrar och personal framhåller skolorna som trivsamma och trygga miljöer. Inspektörerna har dock i samband med elevintervjuer och lektionsbesök tagit del av beskrivningar som överensstämmer med tidigare beskrivna resultat av brukarundersökningen. Eleverna uppger att det i vissa klasser under vissa lektioner kan var lite bråkigt och stökigt och anser att lärarna tydligare och tidigare skall markera gränsen för vad som skall tillåtas. Inspektörerna förutsätter att skolorna fortsätter sitt arbete med normer och värden. Utifrån uppvisade resultat avseende elevernas studiemiljö och arbetsro vill inspektörerna peka på vikten av att skolorna analyserar huruvida de åtgärder som gjorts är tillfredsställande och leder till önskat resultat.

Skolan skall sträva mot att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö och ges möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning. Vid elev- och lärarintervjuer framkommer att elevernas inflytande över det egna lärandet är ganska begränsat. Läraren planerar arbetet i stort, presenterar innehåll, arbetssätt och arbetsformer. Eleverna kan ibland finnas med i planeringen av redovisningsformer. Enligt den ovan nämnda brukarundersökningen är 27 procent av eleverna i årskurs 6 respektive 29 procent i årskurs 9 mindre nöjda med möjligheterna att få vara med och påverka i skolan. Inspektörerna bedömer att skolorna bör förbättra elevernas möjligheter till delaktighet och inflytande över det egna lärandet.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Vid såväl elev- föräldra- som personalintervjuer beskrivs Fridhemsskolan som en trygg skola med ett respektfullt förhållningssätt och god stämning mellan elever och personal. Själva skolbyggnaden är uppbyggd kring en stor och öppen ljushall som ger ett intryck av öppenhet där alla ser alla. Ljushallen är en naturlig samlingsplats och används bland annat vid skolans storsamlingar en gång varje månad. Skolans elever och personal samlas då och bjuds på en föreställning av ansvariga elever. Detta ansvar går runt till skolans samtliga klasser, såväl särskoleklasser, så kallade inskolningsklasser som grundskoleklasser. Eleverna på Fridhemsskolan ger dock uttryck för att det i en del klasser kan vara lite bråkigt och ”kaxig” stämning, och att det ibland på rasterna kan finnas elever som inte får vara med. Systemet med skolans rastvakter fungerar dock bra enligt eleverna. Skolan arbetar aktivt mot mobbning och trakasserier med en god och trygg och god arbetsmiljö som mål. Skolans trivselregler tycker eleverna är förhållandevis bra. Inspektörerna bedömer att skolans samverkan med eleverna är god.

Stadshagsskolan har ett antimobbningsteam bestående av tre lärare som arbetar utifrån skolans handlingsplan mot mobbning. Varje klass har två elevrepresentanter som träffar teamet en gång varannan vecka för att diskutera hur situationen rörande dessa frågor ser ut på skolan. Stadshagskolan har sedan hösten 2006 en position på schemat kallat Livskunskap. Varje klass träffar där sina två mentorer för att på ett koncentrat sätt arbeta med normer och värden i form av värderings- och samarbetsövningar, samtal och diskussioner. Skolan skall enligt läroplanen sträva efter att eleverna utvecklar förmågan att göra medvetna etiska ställningstaganden och utveckla en vilja att handla med andra människors bästa för ögonen. Genom intervjuer med elever men även vid besök under en livskunskapslektion fick inspektörerna ta del av elevernas uppfattning om ämnet. Eleverna visade en förhållandevis oengagerad inställning och gav inte uttryck för att ämnet berörde dem eller fångade deras intresse. Inspektörerna uppmuntrar skolan i sitt fortsatta arbete avseende normer och värden och vill även peka på betydelsen av att föra diskussioner om den värdegrund som uttrycks i skolans regler. Inspektörerna poängterar dock vikten av den respekt och varsamhet med vilken dessa frågor bör behandlas så att arbetet leder till det som är intentionen och syftet.

Inspektörerna vill uppmärksamma Fridhemsskolan och Stadshagsskolan på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall följas upp varje år. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling. Vid inspektionstillfället hade skolorna ett gemensamt handlingsprogram mot kränkande behandling i enighet med de tidigare bestämmelserna i läroplanen (Lpo 94). Programmet kan inte anses motsvara en sådan likabehandlingsplan som den nya lagen kräver, då

det bland annat inte redovisar verksamhetens behov som utgångspunkt för de insatser som avses påbörjas och genomföras under det kommande året. Detta är en brist vilken måste åtgärdas. Inspektörerna vill vidare informera om de nya bestämmelser som från och med den 15 oktober trädde i kraft vilket innebär att likabehandlingsplanen skall upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens deltagande skall anpassas efter deras ålder och mognad.

Fridhemsskolans rutiner kring klassråd varierar från klass till klass och klassråd förekommer alltifrån ”sällan” till var tredje vecka. Vid såväl klassråd som elevråd är det företrädelsevis praktiska och materiella frågor som tas upp till diskussion. Eleverna upplever att dessa råd är fungerande forum när man har ett problem av praktiskt natur som man vill lösa. Elevrepresentanter från skolans samtliga undervisningsgrupper finns med i elevrådet. Eleverna i Stadshagsskolan har klassråd och elevråd en gång varannan vecka. Till elevrådet utses en representant från alla klasser, övriga elever går vid detta tillfälle, benämnt ”vita timmen”, till skolans övriga råd, bland andra miljörådet och matrådet.

Eleverna uppger att läraren inför ett arbetsområde tydligt presenterar vad de skall arbeta med, målet med arbetet och betygskriterierna. Eleverna ges i vissa ämnen möjlighet att vara delaktiga vid början av ett nytt arbetsområde genom att formulera frågor i diskussioner eller med hjälp av tankekartor kring vad man vill veta. I samband med att ett arbetsområde avslutas och i anslutning till terminsslut gör eleverna utvärderingar. Omfattningen varierar dock från lärare till lärare. Enligt Lpo 94 skall läraren se till att elever får reellt inflytande på utbildningens utformning och tillsammans med eleven planera och utvärdera undervisningen. Inspektörerna bedömer att skolans arbete vad gäller elevers delaktighet och inflytande över utformningen av skolans utbildning bör förbättras så att den blir likvärdig mellan olika ämnen och olika lärare.

Intervjuade föräldrar vid Fridhemsskolan är nöjda med kontakten med skolan och framhåller att det är lätt att komma i kontakt med personalen. Vid Stadshagsskolan finns föräldrar som till större delen instämmer i den ovan beskrivna kontakten med skolans ledning. Delar av föräldrargruppen vid Stadshagsskolan upplever att skolan inte fullt ut tar tillvara föräldrarnas kunskaper om sina barn och att samarbetet därmed kan utvecklas. Vidare menar delar av föräldrarna att skolans utvecklingssamtal och mentorssamtal är organiserade så att föräldrar och elever upplever att de inte får en kontinuerlig återkoppling och uppföljning. Vad gäller information kring elevernas lärande framkommer vid intervjutillfället att detta varierar från lärare till lärare. Inspektörerna bedömer att Stadshagsskolans information kring elevens kunskapsutveckling bör förbättras så att skolans samverkan med hemmet blir likvärdig.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

Vid inspektionstillfället var Fridhemsskolan och Stadshagsskolan organiserade i tre ”spår” från förskoleklass till årskurs 9. Fridhemsskolans så kallade inskolningsklasser finns i ett spår och grundsärskolans klasser i ett. Till spåren finns fem fritidshem knutna utöver inskolningsklassernas och grundsärskolans egna fritidshem ”26:an” och ”Blå köket”. Skolorna strävar efter att verksamheten skall vara organiserad och utformad på ett sätt som svarar mot elevernas förutsättningar och behov. I intervju med förskoleklass- och fritidshemspersonal framkommer dock att de inte deltar i skolans så kallade spårmöten utan träffas

för sig och har egen planeringstid. Personal gav uttryck för den avsaknad av samarbete mellan inskolningsklasserna, särskolan och den förskoleklass där man tar emot barn i behov av särskilt stöd, då de är organiserade i olika spår. Inspektörerna uppfattar att graden av samverkan varierar mellan skolornas olika årskurser och att organisationen av spåren inte till fullo utnyttjas i praktiken. Det medför att den integration och ”röda tråd” som bör genomsyra hela verksamheten från förskoleklass till och med årskurs 9 inte är utvecklad på det sätt som vore önskvärt. Inspektörerna vill peka på att rektor bör se över detta utifrån ett pedagogiskt men även organisatorisk aspekt.

I förskoleklasserna bedrivs ett medvetet pedagogiskt arbete där fri lek varvas med pedagogisk planerad verksamhet. Inspektörerna fick i samband med verksamhetsbesök ta del av en undervisning där barnen på ett naturligt sätt, i större som mindre barngrupper, ges möjlighet att bland annat utveckla sitt språk och matematiska tänkande. För att underlätta övergången från förskoleklass till årskurs 1 besöker klassläraren under höstterminen sin blivande klass. Under vårterminen är klassläraren regelbundet med i förskoleklassen tillsammans med ansvariga pedagoger och barnen besöker också sin blivande klasslärare och sitt kommande klassrum. Under hela perioden har klasslärare och förskoleklasspersonal regelbundna inskolnings- och planeringssamtal. Inspektörerna bedömer att förskoleklassverksamheten stimulerar barnens utveckling och lärande och lägger en bra grund för fortsatt skolgång. Inspektörerna bedömer vidare att samarbetet mellan förskoleklassen och de lägre klasserna i grundskolan är väl fungerande.

Av lektionsbesök och intervjuer framgår att skolorna i allmänhet använder sig av varierande arbetssätt. I syfte att ge eleverna upplevelser, skapa gemenskap och träna dem i att lyssna, genomförs under läsåret samlingar och andra evenemang som har utvecklats till att bli en del av skolans egna traditioner. Exempel på sådana evenemang är samlingarna i ljushallen, temaarbeten, advents - och Luciafirande samt vårbaler.

I särskolan görs individuella anpassningar av såväl undervisning som val av läromedel och arbetsuppgifter. Alla elever har en individuell utvecklingsplan upprättad utifrån varje elevs behov och förutsättningar. Inspektörerna fick i samband med verksamhetsbesök ta del av en god inlärnings- och kunskapsutvecklande miljö. Inspektörerna uppfattade elevgruppen vara trygg i sin arbetsmiljö där de gavs möjlighet att arbeta såväl individuellt som i olika elevgrupper. Genom intervjuer av föräldrar och personal samt utifrån lektionsbesök bedömer inspektörerna att eleverna ges en mycket god undervisning.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Skolorna har en handlingsplan för hur arbetet med att identifiera och ge särskilt stöd skall bedrivas. Rektor är ansvarig för de båda skolornas elevvårdsteam bestående av rektor, biträdande rektor, speciallärare, skolsköterska, representant från antimobbningsteamet, skolpsykolog och kurator. Teamen träffas en gång i veckan då verksamheten planeras och samordnas. Fridhemsskolan har tre lärare fördelade på två heltidstjänster som arbetar som resurs för elever i behov av särskilt stöd. Det särskilda stödet begränsas i huvudsak till svenska, engelska och matematik samt till skolans särskilda undervisningsgrupper. Vid intervju med elevvårdspersonal beskrivs skolans rutiner för att upptäcka elevers behov av särskilt stöd där elevernas behov identifieras redan från förskoleklassen med hjälp av olika tester och diagnoser. En dialog förs kontinuerligt mellan speciallä-

rare, lärare och förskoleklasspersonal. Personalen uttrycker dock att det finns behov av att utveckla samarbetet mellan speciallärarna samt organisationen och strukturen kring hur resurserna skall användas och komma eleverna till del på bästa sätt. Speciallärarna på Fridhemsskolan anser att elevernas tillgång till särskilt stöd kan utvecklas då de menar att det särskilda stödet till stor del styrs av det antal timmar lärarna har i sin tjänst och inte utifrån elevernas faktiska behov. Inspektörerna bedömer att Fridhemsskolan bör utvärdera sina former för särskilt stöd så att de resurser skolan har kommer eleverna till del på bästa sätt samt att stöd kan ges i alla ämnen.

Stadshagsskolan har en specialpedagog, en speciallärare samt en lärare i svenska som andraspråk som arbetar som resurs för elever i behov av särskilt stöd. Utformningen av stödet varierar och ges i huvudsak i matematik, svenska och engelska. I dessa ämnen visar skolan på god måluppfyllelse. I matematik finns nivågrupperad undervisning och i svenska en fast elevgrupp med all sin undervisning i skolans ”studio”. Skolan har upplevt att behov av stöd finns i svenska, matematik och engelska vilket medfört att stöd i övriga ämnen inte ges i någon större utsträckning. Ett mindre bibliotek i form av talböcker i NO och SO finns dock att tillgå. Stadshagsskolan liksom Fridhemsskolan erbjuder även eleverna läxläsning under skoltid. Inspektörerna bedömer att Stadshagsskolan har goda rutiner för att upptäcka elevernas stödbehov. Skolan bör dock uppmärksamma hur fördelningen av dess resurser kommer till stånd så att särskilt stöd ges i den omfattning som motsvarar elevernas faktiska behov.

I särskolan får samtliga elever det särskilda stöd och hjälp de behöver oavsett ämne och situation. Inspektörerna uppfattar elevernas utbildning som undervisningsanpassad utifrån varje elevs förutsättningar och behov. Inspektörerna bedömer att särskolan tillgodoser sina elevers behov av stöd på ett utmärkt sätt.

I Fridhemsskolan finns ett antal särskilda undervisningsgrupper. Enligt grundskoleförordningen kan om särskilda skäl finns, ansvarig nämnd besluta om att särskilt stöd skall ges i särskild undervisningsgrupp. Inspektörerna konstaterar att det saknas beslut för placering i särskild undervisningsgrupp då de dokument som fanns att tillgå endast utgjorde ansökan om placering i särskild undervisningsgrupp. Dessa dokument ansågs utgöra beslut för placering i särskild undervisningsgrupp. Inspektörerna bedömer att placering av elever i särskild undervisningsgrupp inte fattats på korrekt sätt, vilket måste åtgärdas.

Enligt grundskoleförordningen skall rektor se till att åtgärdsprogram utarbetas för de elever som är i behov av särskilt stöd. De åtgärdsprogram inspektörerna tagit del av är skiftande kvalitet. En del program beskriver på ett tydligt sätt de insatser skolan avser att vidta för att eleven skall nå målen medan andra program i huvudsak identifierar åtgärder som skall vidtas av föräldrar och elever.

För att åtgärdsprogrammet skall bli ett verkningsfullt redskap skall det tydligt framgå vilka elevens behov är och hur behoven skall tillgodoses. Det är därför viktigt att skolan utvecklar en gemensam kunskap om hur mål och åtgärder kan beskrivas åtgärdsprogram. Det är också viktigt att i dessa förtydliga ansvarsfördelningen mellan individ, hem och skola så att det framgår vilka åtgärder skolan skall vidta för att eleverna skall nå målen. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med åtgärdsprogram avseende mål och ansvarsfördelning bör förbättras.

Om en elev inte når upp till de mål i ett ämne som enligt kursplanen skall ha uppnåtts i slutet av det nionde skolåret skall betyg inte sättas i ämnet. I dessa fall skall ett skriftligt omdöme ges. Ett skriftligt omdöme skall innehålla en be-

skrivning av elevens kunskapsutveckling i ämnet. Flera av de skriftliga omdömen som inspektörerna tagit del av belyser inte elevens kunskapsutveckling, utan beskriver andra saker som exempelvis ”eleven har inte deltagit på idrottslektionerna”, ”eleven har haft svårt att fokusera på undervisning”. För att de omnämnda dokumenten skall fylla de tänkta funktionerna är det enligt inspektörerna angeläget att skolans personal under rektors ledning ser över och förbättrar innehållet i dokumenten.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygsättning

I samband med att ett arbetsområde avslutas utvärderas detta av lärare och elever på skolan. I vilken utsträckning som utvärdering av undervisning genomförs varierar dock mellan olika lärare och systematiska utvärderingar på skolnivå saknas i stort. På skolorna saknas även rutiner för att analysera elevernas kunskapsresultat förutom i svenska, engelska och matematik. I övriga ämnen saknas dokumenterade resultat och konsekvensen blir att det inte går att bedöma måluppfyllelsen, vilket kan medföra att adekvata åtgärder för att förbättra resultat inte sätts in. Inspektörerna bedömer att skolorna bör skapa former för att utvärdera och bedöma elevernas lärande i samtliga ämnen.

Dokumentation av elevernas kunskaper är ett viktigt redskap för att kunna följa elevernas kunskapsutveckling och för att anpassa undervisningen till varje elevs förutsättningar. Dokumentationen är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtal. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framåtsyftande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så lång som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Se vidare i Skolverkets Allmänna råd för individuella utvecklingsplaner, SKOLFS 2006:10. Vid inspektionstillfället hade Stadshagsskolan upprättat individuella utvecklingsplaner för samtliga elever. På Fridhemsskolan pågår ett diskussions- och utvecklingsarbete kring individuella utvecklingsplaner. Skolan har dock inte upprättat individuella utvecklingsplaner för samtliga elever, vilket måste åtgärdas. I samband med intervjuer med skolans personal framkom önskemål om ytterligare ledning och utbildning i skolans arbete med individuella utvecklingsplaner. Inspektörerna vill framhålla vikten av rektorns pedagogiska ledning i samband med Fridhemsskolans arbete med individuella utvecklingsplaner så att personalen ges möjlighet till fortsatt pedagogiskt arbete.

Genom elev- och lärarintervjuer vid skolorna framkommer att bedömningar av elevernas kunskapsutveckling görs av varje enskild lärare i samband med undervisningen och baseras på elevers muntliga och skriftliga prestationer. Genom provresultat, diskussioner och vid utvecklingssamtal med lärarna upplever eleverna att de får reda på hur de ligger till. Intervjuade elever anser att lärarnas bedömningar är likvärdiga och rättvisa. Personalen uttrycker dock ett behov av att utveckla och förbättra det gemensamma språket vid bedömning samt att få möjlighet att gemensamt diskutera och analysera elevernas resultat och betyg. Personalen känner en otillfredsställelse i att sakna den helhetssyn över elevernas kunskapsutveckling som vore önskvärd. Den enskilde läraren vet elevernas resultat för sitt ämne och får i de övriga förlita sig till den skriftliga informationen som ges av undervisande lärare. Inspektörerna bedömer att skolorna saknar

gemensamma rutiner och former för att kunna följa elevernas kunskapsutveckling från årskurs 1 till 9. Inspektörerna vill även påpeka vikten av att resultatsammanställningarna används och diskuteras gemensamt på skolnivå då detta är betydelsefullt för skolans pedagogiska arbete i samband med arbetet för ökad måluppfyllelse.

Såväl intervjuade elever som föräldrar på skolorna är förhållandevis nöjda med utvecklingssamtalen. Dock framhålls att det beroende på den enskilde läraren avgörs vilken information utvecklingssamtalet ger samt kvaliteten på det. ”Ett utvecklingssamtal måste ge mer än att ett papper med resultat från undervisande lärare läses upp”, menar man. Kännedom om mål i läroplan och kursplaner hänger tydligt ihop med kvaliteten på utvecklingssamtalen. På Fridhemsskolan och Stadshagsskolan håller elevens klassföreståndare eller mentor i samtalet och har ett skriftligt underlag från samtliga av elevens lärare som stöd. Intervjuade föräldrar upplever att det ibland är svårt att förstå hur det går för barnet och vad som eventuellt behöver förbättras samt hur man som förälder bäst kan stötta. Vid personalintervjuer på skolorna framkommer att diskussioner kring utvecklingssamtal pågår. På Stadshagsskolan skall varje elev utöver sitt utvecklingssamtal också träffa mentor för ett mentorssamtal två gånger varje termin. Detta för att elev och mentor ska ha ett kontinuerligt samtal kring elevens kunskapsutveckling. Eleverna menar att detta inte alltid sker och att inte syftet med samtalet heller alltid uppnås. Under våren 2005 genomförde Utrednings- och statistikkontoret brukarundersökningar på uppdrag av Utbildningsförvaltningen i Stockholms stad. Undersökningarna riktade sig bland annat till elever i årskurs 9. En talande siffra i sammanhanget är det resultat som eleverna ger på frågan ”Informationen om vad du ska kunna och hur du ligger till” där 37 procent av eleverna uppger att de är ganska eller mycket missnöjda. Inspektörerna vill uppmärksamma skolorna på att varje utvecklingssamtal skall ge tydliga besked om elevens studieresultat i förhållande till krav och mål i läroplan och kursplaner. De skall även ge en tydlig bild av elevens sociala utveckling.

Inspektörerna får i samband med lektionsbesök men också i intervjuer med personal och föräldrar intrycket att särskolans verksamhet har goda rutiner och former för att följa elevernas kunskapsutveckling. En kontinuerlig och utförlig information ges genom bland annat en väl fungerande kontaktbok, individuell utvecklingsplan och muntlig information.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

För skolan skall det årligen upprättas en skriftlig kvalitetsredovisning. Den skall fungera som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Fridhemsskolan och Stadshagsskolan har ett antal olika dokument som beskriver skolans mål. Skolornas kvalitetsredovisning för 2005 presenterar ett antal utvecklings- och förbättringsområden. Vidare finns en verksamhetsplan som innehåller övergripande mål för skolorna. Övriga dokument är skolornas verksamhetsberättelse, arbetsplan och kvalitetsgarantier. Sammantaget medför detta att det blir otydligt vilka mål som skolorna egentligen arbetar efter och styrningen av verksamheten blir därmed otydlig. Det framkommer i intervjuer att kvalitetsredovisningen inte används i skolornas kvalitetsarbete som en grund

för diskussion om utveckling och förbättring av verksamheten, vilket kan vara en konsekvens av nämnda situation.

I skolornas gemensamma kvalitetsredovisning beskrivs resultat utifrån ett antal mål men det är svårt att få en tydlig bild av i vilken mån de nationella målen har uppnåtts. Analyser, slutsatser och planerade åtgärder är i vissa fall kopplade till resultaten, i andra fall inte. Skolorna saknar en övergripande struktur för kvalitetsarbetet som visar på hur de olika delarna i kvalitetsarbetet hänger ihop och bidrar till en utveckling av skolorna. Skolorna bör i kvalitetsredovisningen redogöra för vilka åtgärder som skolorna avser att vidta för en ökad måluppfyllelse. Enligt inspektörerna behöver kvalitetsredovisningen förbättras eftersom den innehåller få bedömningar av i vilken utsträckning de nationella målen förverkligats. Vidare behöver kvalitetsredovisningens roll i kvalitetsarbetet förankras hos rektorsområdets personal.

Ledning och intern kommunikation

Fridhemsskolan och Stadshagsskolan leds av en rektor som innehar tjänsten sedan hösten 2006. På Stadshagsskolan finns också en biträdande rektor och på Fridhemsskolan två biträdande rektorer. Skolornas ledningsgrupp träffas gemensamt en gång i veckan, likaså träffar rektor och biträdande rektor respektive skolas spårledare en gång i veckan. Rektor har ägnat de första månaderna på skolan till att sätta sig in i och lära känna verksamheten, och har i ledningsgruppen diskuterat en eventuell omorganisation kring ledningsgruppens arbete och ansvarsområden.

Intervjuad personal är överlag positiv till skolledningen, men uttrycker dock ett behov av en tydligare ledning i skolans pedagogiska utveckling och inriktning. Vid samtal med personal framhålls att det finns ett stort mått av självstyre som kan uppfattas som frihet under ansvar men också i vissa fall som bristande ledning. Lärarna ger uttryck för att de är ”ganska självgående”. I intervjuer med föräldrar framkommer att ledningen uppfattas som osynlig. Det framstår för inspektörerna som om skolans lärare är vana vid att i hög utsträckning arbeta självständigt och att personalen får ta ett stort ansvar. Skolförfattningarna framhåller rektors uppgift som pedagogisk ledare med ansvar för att särskilt verka för utveckling av utbildningen. Inspektörerna bedömer att rektorns övergripande ansvar för den pedagogiska utvecklingen bör förbättras.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

Fridhemsskolan har 105 elever berättigade till modersmålsundervisning, varav 98 elever har valt att delta i undervisningen. 71 av skolans elever får undervisning i svenska som andraspråk. I Stadshagsskolans deltar 56 elever i modersmålsundervisningen och 26 i svenska som andraspråk. Svenska som andraspråk är ett eget ämne med en egen kursplan och eleven skall få undervisning i svenska eller svenska som andraspråk. Vid Fridhemsskolan såväl som Stadshagsskolan är det undervisande lärare i svenska som andraspråk i samråd med undervi-

sande lärare i svenska som fattar beslut huruvida elev ska få undervisning i svenska som andraspråk eller i svenska. Vid inspektionen framkom att de elever som får undervisning i svenska som andraspråk vid Fridhemsskolan och Stadshagsskolan årskurs 6 och 7, även deltar i undervisning i svenska, motiverat utifrån det att eleverna bör få viss undervisning i svenska för att inte känna sig utanför klassen. Detta är inte i enlighet med författningarna och måste åtgärdas. Det är särskilt viktigt inför övergången till mottagande 6–9-skola att skolan tydliggör vilken kursplan eleven följer, då elev som får undervisning efter kursplanen i svenska som andraspråk också skall ges betyg i detta ämne. Inspektörerna poängterar att det åligger rektorn att fatta beslut om undervisning i svenska som andraspråk.

Inspektionen visar att elevens val hanteras mycket olika på Fridhemsskolan. Elevernas arbete kan i olika klasser och i olika perioder utgöras av bland annat eget ”forskningsarbete” alternativt en tid för eleverna att ”göra klart” om man inte hunnit med det man ska. Enligt grundskoleförordningen skall elever erbjudas ett allsidigt urval av ämnen inom ramen för elevens val och denna undervisning skall syfta till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen. Inspektörerna bedömer att Fridhemsskolan inte uppfyller förordningens krav på hur elevens val skall utformas och att detta måste åtgärdas.

Inför elevernas språkval i årskurs 6 får eleverna fylla i en språkvalsblankett där eleverna ges möjlighet att välja franska, tyska, spanska eller svenska/engelska. Inspektörerna vill göra rektor uppmärksam på att även andra möjliga valalternativ finns enligt grundskoleförordningen, exempelvis teckenspråk och det språk som eleven har rätt till modersmålsundervisning i, och att en förutsättning för att elever och vårdnadshavare skall kunna välja annat alternativ är att skolan informerar om dessa.

Personal och materiella resurser

Inspektörerna har granskat tillgången till lärare med pedagogisk högskoleutbildning samt om de undervisande lärarna har ämnesutbildning för det ämne/de ämnen de undervisar i. På Fridhemsskolan och Stadshagsskolan har lärarna med några enstaka undantag pedagogisk utbildning och flertalet en utbildning för den undervisning de bedriver. Skolan erbjuder personalen kompetensutveckling, valet av innehåll sker med utgångspunkt dels från individuella behov, dels från vilka behov som skolan har. I intervju med ledningen framkom önskan om kompetensutbildning från samtliga i ledningsgruppen som dock har sökt olika ledarutbildningar men ännu inte fått möjligheten att delta. Inspektörerna har granskat resurser såsom böcker, skrivmaterial och andra hjälpmedel samt läromedel, datorutrustning och lokaler. Inspektörerna bedömer att skolornas personal samt de materiella resurserna ger goda möjligheter att genomföra utbildningen.

Datum	Ort
2007-06-20	Stockholm

Sara Westlund

Johan Nilsson